

EL DISCURS SOBRE L'ADAPTACIÓ AL CANVI CLIMÀTIC DELS STAKEHOLDERS DEL LIFE MEDACC

GRUP DE DISCUSSIÓ DE LA CONCA DEL TER

La Tallada de l'Empordà, 6 de novembre de 2014

Oficina Catalana del Canvi Climàtic
Departament de Territori i Sostenibilitat

Organitzat per:

Equip de facilitació

ARC Mediación Ambiental
arc@mediacionambiental.com

ARC Mediación Ambiental procura contribuir al desenvolupament sostenible utilitzant productes de baix impacte ambiental, prioritant l'ús del transport públic i portant a terme una gestió eficient dels recursos.

Seguint aquestes directrius, es recomana imprimir aquest document a doble cara, utilitzant paper 100% reciclat post-consum lliure de clor.

Índex

1. INTRODUCCIÓ	5
2. OBJECTIUS DELS GRUPS DE DISCUSSIÓ	5
3. DESENVOLUPAMENT DE LES SESSIONS.	5
4. ASSISTENTS	6
5. RESULTATS	7
5.1. LA MIRADA MÉS PERSONAL	7
5.2. LA PART MÉS OPERATIVA	11
5.3. A FUTURS	19

1. Introducció

Dins de les accions previstes en el LIFE MEDACC, durant el mes de novembre de 2014 es van organitzar tres grups de discussió sobre l'adaptació al canvi climàtic amb una selecció de stakeholders de cada una de les tres conques que integren el projecte.

A cada sessió es va convocar a un grup reduït de 6 a 8 persones màxim, representants dels diferents àmbits (acadèmic, administració, agricultura, industrial, turístic i ambientalista) dins les conques corresponents.

Aquests grups es repetiran un altre cop l'any 2017 abans de finalitzar el projecte amb l'objectiu d'avaluar l'evolució del seu discurs sobre l'adaptació al canvi climàtic.

2. Objectius dels Grups de Discussió

L'objectiu principal dels Grups de Discussió és:

- Avaluar, al llarg del projecte, l'evolució del discurs sobre l'adaptació al canvi climàtic a la conca de la Muga, del Ter i del Segre.

Altres objectius:

- Caracteritzar la percepció que tenen els diferents actors sobre del fenomen del canvi climàtic.
- Enfortir el treball en xarxa dels stakeholders i consolidar un grup d'interlocució preferent per a fer els estudis de percepció.

3. Desenvolupament de les sessions

La sessió es va celebrar el 6 de novembre de 2014, a l'IRTA Mas Badia a la Tallada de l'Empordà en horari d'11.30 a 14.00.

La dinàmica del debat es basava en fomentar, amb l'ajut d'un moderador, la interacció durant un parell d'hores de tots els participants en el grup, sobre algunes qüestions bàsiques de percepció dels stakeholders sobre el tema de l'adaptació al canvi climàtic en les que vol incidir el projecte LIFE MEDACC.

Orientativament es volia copsar la percepció de cada grup sobre aspectes relatius a:

Grup de Discussió de la Conca del Ter

A. LA MIRADA MÉS PERSONAL DE CADA ACTOR SOBRE:

1. Què significa "adaptar-se al canvi climàtic"?
2. Quins senyals experimentals teniu vosaltres (a escala de conca), del canvi climàtic?
3. Paga la pena implicar-s'hi? Per quina via heu arribat al convenciment de que cal adaptar-se al canvi climàtic?

B. LA PART MÉS OPERATIVA:

4. Com us condiciona el dia a dia (en la vostra activitat professional quotidiana) incorporar el tema de l'adaptació?
5. Com gestioneu la "incertesa" de les projeccions futures del clima? Com valoreu la fiabilitat de les fonts?
6. Com avalueu la idoneïtat de les mesures d'adaptació que ja apliqueu o voldríeu posar en marxa?

C. A FUTURS

7. Segons vosaltres, per on passa principalment l'adaptació al canvi climàtic a la vostra conca?
8. Té algun límit l'adaptació? Adaptar-nos fins quan i per quant?

Per poder fer una anàlisi fina del discurs, la metodologia de treball va implicar la gravació de les sessions, prèvia autorització dels participants. Els continguts de la gravació, que es tracten de forma agregada i anònima, s'utilitzen per enriquir amb la reproducció de frases literals el document de síntesi que presentem a continuació.

Les 6 hores totals de gravacions (2 hores per conca) s'ha transcrit completament (uns 60 folis) i formen part d'un altre document intern, complementari a aquest informe.

A continuació presentem els resultats del buidatge dels debats de la Conca del Ter.

4. Assistents

PARTICIPANTS

NOM DE LA PERSONA	ENTITAT	AMBIT AL QUE REPRESENTA A LA MESA
Marc Marí Romeo	Parc Natural del Montgrí, les Illes Medes i el Baix Ter	Espais Naturals
Teia Puigvert	Consorci del Ter	Administració
Pep Mas	Universitat de Girona	Universitat
Eudald Rifà	Grup de Defensa del Ter	Conservacionista / Ambientalista
Francesc Camps	Fundació Mas Badia	Agricultura
Jordi Aulet	Comunitat de Regants del Ter	Comunitat de Regants
Jordi Cordon	Comunitat d'Usuaris del Baix Ter	Usos i demandes
Narcís Coll	President de la Junta del PN del Montgrí, Medes i Baix Ter. Àmbit turístic dins la Comunitat d'Usuaris del Baix Ter	Serveis /Turisme

ORGANITZACIÓ

Gabriel Borràs	Oficina Catalana del Canvi Climàtic	Soci del LIFE MEDACC
Robert Savé	IRTA	Soci del LIFE MEDACC
Xavier Carbonell	ARC Mediació Ambiental	Conductor de la sessió

5. Resultats

Es presenten a continuació els resultats del debat del grup. En cursiva es reproduïxen literalment algunes frases que exemplifiquen les principals idees força debatudes.

5.1. La mirada més personal

En principi en el grup no es qüestiona el canvi climàtic, ni les seves possibles manifestacions (canvis en la fenologia de les plantes, aparició d'espècies termòfiles de peixos per la pujada de temperatura del mar, menys disponibilitat d'aigua, etc.). Malgrat tot, la majoria desdibuixa bastant la relació causal directe dels fenòmens observats amb el canvi climàtic. Tots tenen dubtes sobretot relacionats amb la consistència de les dades que avalarien la tendència observada: *"Hauríem de saber si fa 40 anys també hi havia aquesta temperatura"*.

Adaptar-se al canvi climàtic s'associa a:

- **Una dimensió incommensurable de canvis significatius en el territori que tindran una evolució incerta.** A cop calent resulta un concepte bastant teòric que influenciarà sobretot en alguns aspectes percebuts com a negatius (per exemple l'increment de l'aridesa) i que involuntàriament traslladaria a futurs una visió amb un biaix catastrofista de transformació del país: en zona semi-desèrtica, amb menys cabals al Ter, planes més inundables i més fenòmens extrems.

"De moment és quelcom bastant teòric perquè tampoc sabem exactament les tendències del canvi climàtic... per mi significa una mica d'incertesa i no saber cap on tendirem ara mateix".

"Per exemple al 2070 pot haver-hi una disminució del 20% de les reserves d'aigua a la Conca del Ter... la demanda serà la mateixa o més grossa... com ens adaptem aquí? Com ho negociem? Quins compromisos assolim?"

- **Una manifestació de canvis en alguns ecosistemes de la conca.** En aquest sentit es constaten alguns indicadors amb una tendència clara com per exemple l'alçament del nivell del mar que està ben registrat a la Costa Brava, tot i que en el discurs queda més llunyana la relació causal directa amb el canvi climàtic: *"Sigui degut a una cosa o sigui degut a una altra, l'alçament hi és. Per tant el canvi hi és (...) És canvi climàtic o no és canvi climàtic? (...) És un canvi que hem de tenir en compte i ens hi hem d'adaptar"*.

Grup de Discussió de la Conca del Ter

- **La necessitat de canvi de model.** *“Quan es parla d'adaptar-se al canvi climàtic, nosaltres (ambientalistes) ho entenem com un canvi de model social i econòmic, necessari per evitar-ho”. És veritat que fins fa ben poc la societat ha cregut que tècnicament i econòmicament tot era possible i aquesta mentalitat no ajuda a posar-se les piles per revertir el model dominant que implica segurament iniquitats o injustícies ambientals.*

“Això fa que sigui molt més important tenir criteri i veure que algun cop hem de parar i saber renunciar a algunes coses (projectes). A partir d'ara és molt més important saber dir que no algunes vegades”

Però tal i com apunten alguns *“el què passa és que amb aquest canvi de model, no hi ha un consens social per adoptar-lo”*. De moment sols una minoria és conscient de la necessitat real de replantejar-nos cap a on anem i tampoc hi ha un lideratge clar que aglutini el compromís social pel canvi.

Relacionat amb això alguns insinuen que tot i que hipotèticament sempre podríem trobar solucions tècniques a determinats problemes (per exemple la construcció d'un espigó perquè no s'inundés l'Estartit al pujar el nivell del mar) determinades conseqüències serien irreversibles i incompatibles amb el model turístic de platja.

- **Preveure els canvis socials.** En connexió amb l'anterior reflexió es comenta que davant de fets dramàtics que es poden presentar en un futur degut a l'escassetat de determinats elements bàsics com ara l'aigua, correm el risc de que s'incrementin la convulsió social i la insolidaritat; en definitiva que la societat es descohesioni perquè *“hi haurà gent que es podrà pagar la vedella i en canvi el 80% no podrà”*. Si no es vol caminar cap a una catàstrofe *“hem d'establir mecanismes de lideratges i a la vegada crear complicitats entre diferents sectors i establir una estratègia comuna”*.
- **Millorar la governança per a arribar a compromisos socials i institucionals per a la gestió compartida de recursos limitats, com ara l'aigua.** Es tractaria de crear estructures que ens permetin arribar a aquest compromís i aquest pacte i evitar enfrontaments per l'escassetat del recurs, conseqüència de l'impacte del canvi climàtic: *“Ara resulta que no hi ha tota l'aigua que la societat necessita i hem de ser capaços de compartir-la (...) per mi això és nou, tot el tema de la governança de l'aigua.”*

Grup de Discussió de la Conca del Ter

- **Replanteig també dels models de producció i de consum d'aliments.** Si parlem d'adaptar-nos al canvi climàtic no té sentit ni és sostenible comprar el què mengem al mercat internacional: *"Hem d'assegurar una producció local d'aliments acceptable per la gent que visquem aquí"*. Aquest enfocament sobre la producció d'aliments comporta garantir una reserva de recursos hídrics gens negligible que pot entrar en conflicte d'interessos amb altres usos consumptius. *"Es una qüestió a treballar per a ser capaços de trobar, entre els diferents sectors, engranatges i mecanismes que ens permetin avançar socialment"*. En una lògica semblant altres proposen canvis en la dieta per tal de reduir la petjada hídrica de la cadena alimentària. Per coherència també hauria d'anar lligat a la desaparició dels sistemes de producció més intensius, agrícoles i ramaders, poc respectuosos amb els recursos.
- **Sensació d'impotència pel poc pes de les accions individuals.** *"Sembla que pots fer molt però el què tu pots fer, no tindrà conseqüències"*. Per alguns en el tema del canvi climàtic s'ha parlat de coses sovint massa científiques que no s'han explicat adequadament a la societat provocant una certa desconexió: *"Això fa que la gent se senti frustrada. O sigui, el nivell del mar puja... i què puc fer-hi jo?"*

Com a contrapunt algú planteja que ens estem equivocant pensant que l'adaptació al canvi climàtic passa per la suma de petits gestos (mirar de tancar bé l'aixeta per estalviar aigua o similars) quan *"potser s'ha de començar a pensar en grans salts: canviar de cultius radicalment –deixar de fer blat de moro–, deixar de comprar pomes de Xile que surten a un preu de mercat inferior que les pomes del veí"*. El què passa és que les opcions alternatives provoquen un cert vertigen pels canvis en cadena que porten associats fins arribar a un canvi de model.

- **Sensació d'inaplicabilitat de moltes de les mesures.** D'altra banda es té la sensació de que la majoria de mesures relatives a l'adaptació al canvi climàtic són tan importants o impliquen consensos tant grans que són molt difícils d'adoptar.

Des d'un punt de vista més pragmàtic, l'adaptació al canvi climàtic s'entén com:

- **"Reconèixer-ho i actuar"**. El concepte d'adaptació s'identificaria amb l'itinerari a fer per reconèixer que s'estan donant canvis, dels que ens cal entendre millor les causes per avaluar el seu impacte sobre els recursos (aigua, boscos, aliments) i poder-nos anticipar.

Grup de Discussió de la Conca del Ter

“A l'agricultura ens hem d'adaptar (...) ja fa anys que estem treballant amb Mas Badia en sistemes de reg més eficients, per si hi ha situacions extremes poder mantenir els conreus. (...) Almenys tenir els estudis fets”

Es suggereix que a través del LIFE MEDACC es fes “una valoració de com s'està donant aquest canvi a nivell de les persones, dels municipis i de la conca”. L'idea seria incorporar tot aquest coneixement generat en la planificació i en la **gestió adaptativa** dels recursos: “Hem d'estar atents i ser molt flexibles per aplicar aquesta gestió adaptada”.

- **Adaptar-se a la irregularitat d'alguns cicles (de sequeres, d'inundacions, de fred o calor) percebuts com a naturals i propis de la conca.** Molts dels fenòmens que es descriuen (reducció de cabals, períodes de sequera, pujada del nivell del mar) es situen en el discurs dels membres del grup en un moment del temps anterior a que es popularitzés el concepte de canvi climàtic. Recordem tres exemples: “*les aportacions del Ter fa molts anys que no són les mateixes*”, “*el canvi local que tenim (de nivell del mar) l'estem patint de fa dècades*” o “*les conques mediterrànies sempre han estat conques que més o menys cada deu anys hi havia una sequera*”.

La preocupació rau més com adaptar-se a l'increment d'aparició de fenòmens extrems o l'augment d'intensitat d'alguna tendència (a tenir menys aigua o a pujar el nivell del mar). Aquest aspecte és també el que probablement desdibuixa la relació causal neta i unívoca dels fenòmens observats amb el canvi climàtic.

- **Adaptació “inconscient” de les pràctiques agràries i dels cicles dels conreu a la nova climatologia.** Sense que els agricultors ho hagin identificat forçosament amb el canvi climàtic, la data de la sembra de blat de moro, per exemple el darrers 20 anys s'ha anat avançant. També s'han canviat algunes varietats de pomes, degut a la poca diferència de temperatura dia-nit que dificultava la coloració.

“Penso que això ja són adaptacions al canvi climàtic, el què passa és que si li ho preguntes al que ho fa directament et dirà, nooo!, jo ho faig per vendre les pomes més bé i més cares”

Vist així, el veritable motor d'adaptació en aquest cas seria l'economia i per tant “*el tema de l'adaptació no seria una cosa nova, ja que ho han fet tota la vida els humans, històricament (...). Al final penso que és una adaptació als temps nous, i això de manera conscient o inconscient tothom que vulgui sobreviure amb la seva activitat ja ho fa*”.

Grup de Discussió de la Conca del Ter

- **Resposta exemplar de les administracions locals i les seves polítiques públiques.** Es refereix al conjunt de mesures que des de les administracions es poden implantar tant a nivell institucional (com el PAES – Pacte d'Alcaldes i Alcaldesses per implicar els governs locals en la lluita contra el canvi climàtic) com nivell més operatiu, per tal d'emetre menys emissions de CO₂, estalviar aigua o disminuir la contaminació lumínica. Com diu un dels membres de la mesa *“al final el què hem de fer les administracions públiques i els ajuntaments és pedagogia”*.

Aquest element exemplificant a escala més local (de municipi o de conca) s'hauria de traslladar a escala d'ordenació territorial de tot el país. En aquest sentit en la gestió de l'aigua d'aquesta conca segueix essent un tema molt sensible i incompès que *“l'àrea metropolitana de Barcelona xucli fins i tot la sang de la conca del Ter”*.

També s'ironitza sobre:

- **L'oportunitat econòmica que pot suposar per alguns sectors empresarials el canvi climàtic.** Amb certa ironia es recorda que el que s'està plantejant com un problema a resoldre pot ser vist per certs sectors empresarials com a una oportunitat de negoci: *“com hotelers hauríem d'estar contents... tant patir per desestacionalitzar i sols calia esperar a tenir bon temps a partir de l'octubre”*.

5.2. La part més operativa

En relació a com el tema de l'adaptació condiona l'activitat professional dels membres del grup, es plantegen varis escenaris:

- **Incorporació del fenomen d'adaptació al canvi climàtic d'una forma inconscient al dia a dia de la nostra activitat professional.** Se'ns comenta *“fem, sense tenir al cap que estàs adaptant-te al canvi climàtic, sinó que estàs responent a unes situacions que et trobes en el teu dia a dia”*. S'explica doncs com una resposta automàtica als canvis que observen cada dia.

Dins d'aquesta reflexió s'inclourien per exemple algunes polítiques de gestió del territori com ara la gestió per a la prevenció dels incendis forestals. Es té clar que amb el canvi climàtic s'incrementarà la massa forestal. Això lligat a una major freqüència dels episodis de sequera tendirà a incrementar el perill d'incendis. Però el dia a dia de la prevenció no va lligat forçosament a aquesta relació causal. S'intervé sobre el desembosc o el foment del

Grup de Discussió de la Conca del Ter

pasturatge entenent que són intervencions que donaran robustesa als nostres boscos front el perill d'incendis sense pensar massa si es tracta de mesures adaptatives al canvi climàtic.

“Son actuacions de gestió del territori amb una preocupació més del dia a dia, però que en canvi sí que respon o respondrà a un efecte del canvi climàtic”

Una altre exemple que segueix la mateixa lògica seria la gestió dels *escòrrecs*, tant important a la Conca del Ter pels seus efectes sobre la inundabilitat de la plana i les implicacions en la gestió de l'Aiguamoll de l'Empordà. La gestió de la torrencialitat de la pluja o de l'augment del nivell de l'aigua o de la intrusió salina, etc. es percep com una necessitat pregonada i urgent en el dia a dia d'aquesta conca més enllà d'escenaris tendencials d'evolució del canvi climàtic que ben segur incrementaran la pressió sobre aquest tema.

“Crec que actuem més per necessitats, o sigui, tens més episodis d'avingudes de més o menys intensitat i actues per aquesta necessitat, no actues dient, mira, degut al canvi climàtic les pluges es concentren més.”

- **La interacció d'altres fenòmens desdibuixa l'especificitat de les accions orientades a l'adaptació del canvi climàtic.** Guardant força relació amb la idea anterior alguns pensen que *“a part del canvi climàtic interactuen altres canvis, moltes altres coses i aleshores moltes vegades és qüestió de prioritats (...)”*.
- **Pesen molt les limitacions econòmiques i de temps.** Hi ha una desconexió important entre la dimensió temporal del fenomen del canvi climàtic (a llarg termini) i la gestió diària, exigent en la recerca de solucions immediates a problemes percebuts com a quotidians. En aquest sentit els condicionants econòmics i les urgències poden desvirtuar força el dia a dia de les actuacions. *“Intentes solucionar el dia a dia i sortir del pas com pots”*. En definitiva: *“el dia a dia fa que no et qüestionis tant la perspectiva de l'actuació del dia concret en relació a l'impacte de 100 anys”*.
- **S'implementen estudis per a millorar la comprensió i l'abast del fenomen.** Alguns donen el pas de promoure des de les seves organitzacions alguns estudis específics per comprendre millor el fenomen: *“En el nostre cas per exemple aquest any hem fet un primer cens de peixos indicadors del canvi climàtic. (...) La idea és anar-ho repetint i veure com es va modificant o com van apareixent espècies més termòfiles”*

La idea seria que incrementant el grau de coneixement es fomentaria la proactivitat de les accions. *“Segurament ens falta coneixement per fer més”*.

Grup de Discussió de la Conca del Ter

- **Es programen accions específiques en resposta al fenomen de l'adaptació.** Per exemple els Ajuntaments consideren que el canvi climàtic els condiona (*"A nivell d'Ajuntaments sí que condiona bastant això del canvi climàtic"...*). Per això, ens comenten que des de la gestió de les entitats locals posen en marxa accions concretes com ara la utilització d'aigües regenerades per la neteja de carrers, reg de parcs i jardins i pel regadiu, per fomentar, en definitiva, l'estalvi d'aigua en un escenari tendencial d'escassetat.

Alguns recomanen:

- **Dimensionar els esforços en relació a l'evolució del fenomen.** En definitiva recomanen tenir certa flexibilitat en la gestió de l'adaptació al canvi climàtic. Fem el què fem no es pot pensar en intervenir en les conseqüències del canvi climàtic en clau de pura contenció o de reversibilitat al punt inicial on es trobaven els ecosistemes "abans" de que es fessin palesos els efectes del canvi climàtic.

"No podem mantenir els mateixos ecosistemes de l'any 2000 a l'any 2050. (...) La idea de mantenir coses tan fràgils com pot ser un aiguamoll, davant una pujada del nivell del mar, ho veig una mica utòpic"

- **Mesurar i donar informació de les conseqüències de les mesures o les decisions que prenem.** Disposar d'aquestes dades seria un bon indicador de l'impacte real d'allò què fem i ajudaria a fer-ne un seguiment: *"Segurament ajudaria a què fóssim més actius"*. Aquesta reflexió va lligada al neguit de què a escala local és urgent que els actors es mobilitzin més i facin més en resposta al canvi climàtic. En aquest sentit es veuen més lligats de mans i peus que altres agents econòmics que treballen a escala planetària que veuen el canvi climàtic en clau d'oportunitat econòmica i es dediquen a deslocalitzar territorialment les seves activitats. L'actor local no té possibilitats, ni vol –ens diuen– (*"No puc, ni vull"*), marxar del seu territori per explorar aquests nous nínxols de mercat fora de la conca. Per tant, ha de fer alguna cosa i per fer-ho ha de prendre consciència de la necessitat de posar-se en marxa sense dilació.
- **Implementar mesures a llarg termini.** Tot i les urgències del dia a dia, la clau de l'èxit està en planificar accions pensant en el llarg termini. Així els agricultors comenten: *"Si posem mesures a curt termini, potser el canvi climàtic ens atraparà"*.

Grup de Discussió de la Conca del Ter

- **Integrar el canvi climàtic dins el fenomen de canvi global.** Alguns participants proposen ampliar la mirada i pensar que de forma coordinada s'actua no només en clau adaptativa al canvi climàtic sinó en resposta al canvi global. En aquest sentit se citen alguns exemples que també estan condicionant la nostra vida i interactuen sinèrgicament amb el canvi climàtic com ara l'aparició d'espècies exòtiques i la pèrdua de biodiversitat o els canvis en els usos del sòl.

En una línia semblant es proposa que també s'hauria d'entrar a debat sobre el model energètic. *“Si la causa principal del canvi climàtic són els recursos fòssils en algun moment hauriem de parlar del model energètic i quines mesures podem fer a nivell de territori (...) de país o de l'àrea mediterrània”.*

Aquesta aproximació més global és la que caracteritza a les entitats ambientalistes: *“les preocupacions que tenim actualment són sobre els cabals, la contaminació, la desaparició d'algunes fonts... però no hem fet l'exercici de lligar-ho amb el canvi climàtic (...). Entenem que hi ha condicionants humans, antròpics que estan pressionant igual o més que el canvi climàtic i que potser nosaltres podríem controlar millor”.*

- **Reforçar el lideratge social capaç d'implementar les mesures relatives a l'adaptació al canvi climàtic.** Alguns perceben que tot i que s'arribin a tenir molt ben caracteritzats els fenòmens i la seva evolució futura i que la gent n'acabi essent molt conscient, si no hi ha un canvi en el lideratge social serà molt difícil incorporar el tema de l'adaptació perquè de moment *“qui té la capacitat de lideratge social, prefereix treballar el curt termini que sobre els propers 20 anys”.*

Alguns parlen de que l'única via serà la d'adaptar-se a cops de bastó: *“Ja veus que cada vegada que es reuneixen els polítics per parlar de canvi climàtic no s'arriba mai a consens ni a establir mesures realment efectives”.*

Des d'aquesta mirada es reforça l'interès dels presents sobre la Comunitat d'Usuaris del Baix Ter, nascuda a iniciativa del propi territori:

“Si no ens organitzem aquí i som capaços d'establir un consens social de com ens repartim el poc que tenim, pot ser caòtic”

Sobre com gestionen la incertesa de les projeccions futures del clima, destaquen:

- **Manquen estudis de la projecció de futur del canvi climàtic adaptats a l'escala local.** A ulls d'un dels participants, el coneixement i els experts possiblement hi són però:

Grup de Discussió de la Conca del Ter

“Passa una cosa molt curiosa (...) estudies el canvi climàtic però no acabes de concretar, perquè no tenim a ningú que faci les preguntes concretes a resoldre com feu vosaltres¹, és a dir, com exemple: què passarà amb l'aigua del Baix Ter? (...) si no tindrem prou aigua superficial per regar, fins on podem explotar els aqüífers? D'on vindrà la recàrrega? Què costarà fer els pous més profunds?”

Pel Ter, es citen alguns professionals de reconegut prestigi com en Jordi Muntaner que han treballat amb models hidrogeològics molt fins que ens permetrien fer moltes coses i en canvi *“fem projectes en els quals estudiem el sexe dels àngels”*. S'insisteix en què calen respostes concretes per a cada territori i per a cada conca. Els problemes transversals poden ser els mateixos però la resposta pot no ser la mateixa a la conca de la Muga o la del Siurana a Tarragona.

També és veritat, contraresta un altre participant que *“si tu respons a aquestes preguntes concretes i ningú posa fil a l'agulla crearàs una frustració social”*.

- **L'escenari futur vindrà molt condicionat a les dinàmiques econòmiques.** Acceptant que a mig termini possiblement tot (paisatges, disponibilitat de recursos, etc.) canviarà degut al canvi climàtic i al canvi global, (encara què no sabem exactament com), els costos, seran determinants en l'elecció de les mesures a implementar per part dels sectors més productius (el preu del petroli, del blat de moro, etc.).

S'explica com exemple que una manera d'adaptar-se que té l'agricultura a la incògnita del què vindrà és desenvolupar una agricultura més extensiva: *“això comportarà que la producció d'aliments serà més cara que del què produïm de forma intensiva. I això vol dir que la societat destinarà més recursos per alimentar-se. I no sé si tots estem disposats...”*. Per tant l'aposta seriosa per activar algunes d'aquestes mesures, implicarà per exemple canvis en els hàbits de consum i en definitiva replanteig de paradigmes econòmics com el del creixement econòmic sostingut.

- **Conviure amb la incertesa.** Desdramatitzant, per alguns sectors com ara els agricultors el tema de la incertesa (de les pluges, de la disponibilitat d'aigua, de la meteorologia, etc.) hi ha estat sempre i no els provoca més neguit que el que ja tenen internalitzat històricament per anar adaptant millor els cicles dels conreus.

“És clar que ens facilitaria molt la vida si les projeccions fossin amb més exactitud (...) el problema és que la incertesa fins i tot augmenta ja que es preveuen per exemple increments en la irregularitat pluviomètrica i això fa de mal planificar”

¹ Es refereix a la resta de participants en el Grup de Discussió.

Grup de Discussió de la Conca del Ter

Dins una mirada semblant altres participants s'acomoden a la incertesa pensant que, encara que no es coneguin en tota la seva complexitat els canvis que ocorreran, sí que estan clares les tendències globals a un increment de la temperatura, la irregularitat en les precipitacions o la menor disponibilitat d'aigua, etc. Per tant aquesta base és en sí mateixa una certesa sobre la que podem començar a planificar.

“No hi ha incertesa amb això! Això anirà per aquí! Potser no ens diran quina pluviometria hi haurà el mes de maig de l'any que ve, però sí que la tendència serà a que cada cop serà més difícil gestionar l'aigua”

- **Dubtes sobre com es gestionarà tot plegat:** *“La incertesa és total de saber com es treballarà”*. Relacionat amb la manca de lideratge social, als participants els costa identificar als responsables últims, per afrontar aquesta transició. Consideren que probablement: *“és un tema en el què hi hauria d'estar tota la societat implicada, no és un tema de l'Administració ni del sector productiu, perquè les conseqüències són per tots”*.

L'administració, que té un pes específic al ser la responsable del desplegament de totes les polítiques públiques orientades a l'adaptació al canvi climàtic tampoc acaba de transmetre la confiança necessària: *“El problema és que està molt compartimentada... tens departaments que estan pensant en el canvi climàtic i departaments d'una mateixa administració que no hi pensen”*. Tots coincideixen en que no tenim una Administració preparada per a gestionar aquestes perspectives a llarg termini i d'una manera transversal.

Grup de Discussió de la Conca del Ter

Quan es parla sobre com s'avalua la idoneïtat de les mesures la sensació és de que s'externalitza l'expertesa. Els participants a la mesa recorren a:

- **La col·laboració amb centres de recerca:** *“Necessitem l'ajuda del Departament i de Mas Badia, perquè ells són els especialistes (...)”*. Sobre la base d'aquest coneixement compartit els sectors econòmics procuren activar mecanismes incentivadors (preferentment) o penalitzadors (cas d'incompliments) per a la seva difusió.
- **Recolzant-se en estudis fiables.** *“Necessitem estudis fiables”* per a poder estendre la seva aplicabilitat.
- **Fent assajos experimentals.** Els agricultors expliquen per exemple algunes proves que estan fent per entrar les pomes a les càmeres a menys temperatura protegint-les al camp amb una ombrel·la.
- **Mesures entenedores.** Per alguns la clau de l'èxit que confirma la idoneïtat d'una mesura passa per intel·ligibilitat: *“Si van dirigides a la població, que les entengui la meua àvia”*.
- **Mesures que permetin adaptar-nos localment al canvi climàtic.** Per altres una mesura d'adaptació serà idònia si és capaç de respondre localment al repte de l'adaptació: *“sense moure'ns ens hem d'adaptar”*. Per tant, tot i que tècnicament sigui possible, s'interpreta com un fracàs que la proposta adaptativa passi per deslocalitzar territorialment l'activitat econòmica.

“A (...) tant li fa fer una plantació a l'Alt Urgell com a Xile, és una decisió absolutament empresarial i respectable (...) però hi ha un altre component quan intervenen les sensacions i les persones que pesa més”

Altres membres del grup qüestionen inclús que deslocalitzar l'activitat productiva pugui considerar-se com una mesura d'adaptació: *“Moure les vinyes no és una mesura d'adaptació al canvi climàtic, és una qüestió estrictament empresarial”*.

També es matisa que per l'avaluació de la idoneïtat d'una mesura es preocupen per:

- **L'alineament amb bones pràctiques ja contrastades.** És a dir, pels participants qualsevol mesura que per entendre'ns s'orienti a l'estalvi d'aigua, d'energia o d'un altre recurs ja sabem que són bones.

Grup de Discussió de la Conca del Ter

Ara bé, en molts casos caldria fer una anàlisi més fina i interessar-se pel cicle de vida dels productes que utilitzem per saber realment el balanç i quantificar l'impacte final que té sobre el canvi climàtic. Es posa com exemple una ombrel·la feta de plàstic. L'ombrel·la ens ajuda a baixar la temperatura i per tant suposa un estalvi en l'energia de refrigeració però recordem que té una vida útil, posem quatre anys i moltes vegades desconexim si les emissions lligades a la producció d'aquells metres de plàstic acaben essent pitjor que l'estalvi energètic durant els quatre anys. *“En general hi ha moltes coses que tinc una part que puc mesurar els seus efectes sobre el canvi climàtic i una altra part que no”*. Amb els productes de proximitat i els circuits de comercialització podria passar el mateix.

- **En l'avaluació de la idoneïtat hi ha divergències en la valoració econòmica.** En el model econòmic vigent sovint no s'internalitzen tots els costos ambientals.

“No tot s'hauria de valorar amb diners. (...) s'hauria d'intentar buscar altres maneres de valoració econòmica que representin molt millor les conseqüències a nivell de canvi de model (energètic)...”

Dins d'aquest canvi de paradigma també s'hauria de treballar perquè la societat valoritzés elements de proximitat, de sistemes de producció respectuosos amb el medi ambient o de vincles amb el territori:

“Menges poma d'aquí però a més a més és un producte ecològic o de producció integrada o el que sigui, que et cuida el territori i a més a més manté els camps de pomeres que són preciosos (...) integra-ho tot”

Es recorda, que seguint aquest fil, canviar i adaptar-nos al canvi climàtic, moltes vegades vol dir produir més car i això situa, a qui implementa les mesures, en desavantatge competitiu quan concorre als mercats.

“Els teus costos de producció, perquè regues d'una forma molt eficaç, són tres i el que no rega de forma eficaç són dos. En canvi el producte que vens és el mateix i per tant el teu marge és menor”

Es verbalitza com una forma de competència deslleial que beneficia a qui no adopta mesures d'adaptació. Els participants consideren que s'hauria de compensar a qui ho fes bé a través de mesures incentivadores de les bones pràctiques associades a marques o segells que certifiqessin la seva contribució al canvi climàtic o mesures que penalitzessin a qui ho fes malament.

5.3. A futurs

Segons la mesa, el futur passa per:

- **Acotar clarament el termini d'execució de les mesures.** A ulls dels presents és molt important tenir clar si estem parlant de mesures a curt, mitjà o llarg termini. A tall d'exemple s'explica que davant un escenari tendencial d'increment del nivell del mar haurem de pensar en mesures diferents en funció de l'escala temporal: *"A curt termini en aquest cas hauríem de millorar la robustesa del sistema (...) no estem parlant de mig metre"*
- **Començar a actuar sobre alguns dels temes punyents a la conca del Ter.** L'increment del nivell del mar n'és un però n'hi ha d'altres com ara millorar l'eficiència del *escòrrecs* compatibilitzant-la amb el manteniment de la biodiversitat. En aquest apartat es recorda com el cas de La Platera que va ser un fre a l'escorrentia de tot el pla.

Totes aquestes possibles mesures convindria debatre-les entre els principals actors implicats tenint present que alguns són temes prou complexes que sobrepassen l'àmbit de la conca: *"On desemboca el Ter? A la platja de Pals o a Barcelona?"*

- **Protegir les dinàmiques naturals.** Alguns opinen que pensant en adaptar-se al canvi climàtic es simplificarien molt les coses si es respectessin les dinàmiques naturals i tradicionals:

"Hi ha tot un món rural que està desapareixent (...) ja no es cuida el bosc, ja no es cuida el camp (...) primer de tot s'han de protegir les dinàmiques naturals, que els rius siguin rius, que els boscos siguin boscos (...) ells ja tenen els seus mecanismes per regular això del canvi climàtic"

Com a contrapunt s'assenyala que s'ha de vigilar i no idealitzar massa el món rural del passat i les pràctiques tradicionals. La societat urbana i rural ha canviat molt i és impensable gestionar els boscos amb la intensitat amb la que es feia fa 100 anys (possiblement ara no estaria ni permès) o creure que estaríem disposats a viure com els nostres avis.

Altres plantegen que si la gestió activa del territori és en sí un valor que s'està perdent, potser a futurs d'alguna manera s'haurà de pagar el manteniment del paisatge i d'aquest entorn.

- **Recolzar-se més en les projeccions futures.** Per alguns la forma més operativa de treballar en endavant és recolzant-se en els diferents models que ens permetran valorar la

Grup de Discussió de la Conca del Ter

disponibilitat futura dels recursos: *“Fer aquest exercici de projecció de futur i en funció d'aquests números dir: què puc fer per adaptar-me”*

- **Identificar bé el grau de dependència entre variables.** Les intervencions a escala local poden tenir efectes additius, multiplicadors, sinèrgics o oposats. En l'acció local cal integrar la mirada global perquè, per exemple en una conca: *“El què facis tu dependrà del què es faci a dalt, i el que faci el de dalt dependrà del que estigui més enllà”*
- **Evitar que siguin els mecanismes del mercat els que ordenin la situació.** El model econòmic vigent i el sistema de valors associat ens porta de forma més o menys conscient a pensar que a canvi de diners sempre podrem externalitzar la preocupació de com adaptar-nos.

“Si com Ajuntament ens hem de preocupar que d'aquí 100 anys tindrem problemes de disponibilitat d'aigua de l'aqüífer i haurem de fer un pou... cap problema! Segur que hi ha una companyia que em ven l'aigua en alta. M'endollo, i pago el que sigui. (...) Avui en dia això és més fàcil que preocupar-se per la gestió sostenible del recurs”

- **Canviar de xip: passar d'una “adaptació adaptativa-reactiva a una adaptació anticipada”.** Pensant en el futur s'hauria de treballar en clau precautòria és a dir defugir d'adaptar-nos reactivament un cop els canvis ja s'han manifestat. Aquesta aproximació que es revela força complexa i ideal per alguns dels presents, és a ulls d'altres una quimera: *“Fer adaptació anticipada, em direu pessimista però no ho aconseguirem”*.
- **Assegurar el grau d'acompliment dels compromisos internacionals.** Hi ha la sensació bastant generalitzada que tot i el consens a nivell mundial sobre les causes del canvi climàtic, hi ha una minoria amb molts interessos econòmics vinculada a una gestió insostenible dels recursos que impedeix que s'assoleixin les fites marcades de nivell de reducció d'emissions o d'estalvi energètic. Front aquests oligopolis, que estan impeding que es minimitzi el canvi climàtic, *“què podem fer els ciutadans”* es pregunten alguns.

Sobre els límits de l'adaptació ens suggereixen diverses alertes:

- **“El ser humà no té límit d'adaptació”.** Segons alguns *“l'adaptació pot ser més o menys dramàtica, però almenys jo no sé veure el límit, fins aquí ens podem adaptar i fins aquí no”*.

Grup de Discussió de la Conca del Ter

Uns ho atribueixen a l'instint de supervivència de la pròpia condició humana i d'altres a l'escala del fenomen *"com que vivim poc anys, no necessitem adaptar-nos ni canviar molt, oi?"*. Es percep que la següent generació partirà d'un altre punt (es relacionarà des del naixement amb un medi més calent, més salí o amb un clima més imprevisible) i d'alguna manera, si més no experimentalment, tindrà unes altres referències que desdramatitzaran la situació.

Enllaçant amb aquest idea també s'apunta que potser la societat en realitat no és prou conscient del canvi climàtic i alguns inclús dubten de si realment *"la Societat vol adaptar-se al canvi climàtic (...) ja no és capacitat, és la voluntat de voler-s'hi adherir."*

- **L'emergència de conflictes per la gestió dels recursos naturals.** En qualsevol cas, alguns diagnostiquen que aquesta combinació de voracitat i d'inconsciència a la que ens referíem més amunt, no evitarà que en un futur, possiblement degut a les disputes entre països o zones per l'accés a determinats recursos (com el petroli o l'aigua), que la societat s'hagi d'adaptar forçosament al canvi climàtic:

"Arribarà un moment que d'alguna manera serà una lluita, de que tothom s'atrinxerà"

- **Assumir socialment el cost del procés.** Possiblement manca que les persones prenguin consciència de què cal socialitzar el cost del procés de l'adaptació al canvi climàtic:

"Tots volem el benefici del resultat però ningú vol assumir el cost del procés"

El tema dels costos d'aquestes adaptacions obre un interessant debat sobre on posem l'accent, ens els aspectes purament econòmics, en la dimensió més social, assumint els costos mediambientals:

"El fet i els costos de poder o no adaptar-nos fins a l'eternitat, s'ha de discutir entre tots, no només entre dos o tres agents econòmics, ni tampoc ho ha de decidir només l'administració"